

דעת ואמונה

מתורתו של הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

ערב שבת קודש פרשת ויצא • כסליו תשפ"א • גיליון מספר 2

מזונותיו של אדם מצויים לו

שיחה שנאמרה במוצאי שב"ק פרשת תולדות

סדר ברכת המזון

שהבורא יתברך כולו טוב ומטיב, וברא את הנבראים להיטיב עמם, ומכיוון שהוא הטביע בהם את הצורך למזונות ופרנסה, הרי שחוק חקק בעולמו שיהיו מזונותיהם של כל היצורים מזומנים להם, וזהו טבע שהטביע בעולם.

ואמנם מצינו לאורך השנים מקרים של רעב עד כדי מוות, לא היה זה אלא בשעת גזירות מיוחדות שנגזר מאת הבורא בעת שנשנתו סדרי עולם, כגון בשואת יהדות אירופה ובעוד זמנים קשים, אך באופן הרגיל כאשר עולם כמנהגו נוהג אין מציאות של רעב עד כדי מוות, כי הבורא מכין ברוב טובו את פרנסתה של כל בריאה ובריאה.

ויסוד זה למדנו חכמינו בגמ' (נידה לא, ב) שאמרו "בא זכר לעולם בא כיכרו בידו", היינו שמזונותיו מזומנים עבורו מעצם הבריאה. וכן אמרו (תענית ח, ב) מאן דיהיב חיי יהיב מזוני, היינו שמאותו שורש של נתינת החיים קבע הבורא גם את המזונות של הנברא. ויסוד זה יסד לנו משה רבינו בברכה, שנבין את העובדה הפשוטה הזו שהקב"ה הכין את מזונותיו של כל אדם ואדם, ועל כך אנו מודים ומשבחים ש'אל יחסר לנו מזון לעולם ועד'.

ולכשנבחון עוד בדבר, הרי לא את בני האדם בלבד מפרנס הבורא, אלא את כל מיליארדי היצורים ובעלי החיים המתקיימים בעולם, בים וביבשה, הדגים והעופות למיניהם, חיות השדה וחיות טרף למיניהם, כולם מקבלים את מזונותיהם מתוך ידו הרחבה בדרכים מופלאות ובמערך מדהים. סיפרו לי, שצילמו פעם באחד מכרכי הים כיצד עומד לו דוב בתוך המים ועל ידו שטים דגי סלומון לרוב, והוא עומד וממתין עד שיבואו הדגים להוליד בסמיכות אליו, וכך מיד כאשר נולד הדג הקטן מושלך היישר אל תוך פיו הפעור, והוא טורפו להנאתו במלואו אל תוך פיו. נתבונן בזה, הלוא אותו דוב היה רעב ונוקק לאוכל, והזמין לו הקב"ה את מזונו אל תוך פיו ממש.

ועל מערך אדיר זה הנובע מהשגחה פרטית על צורך של כל יצור ויצור בעולמו, תיקן לנו משה את ברכת הון, לשבח על שמאז ומעולם תמיד פרנס הבורא את כל יצוריו, וברא את עולמו באופן זה שיהיה לכולם מזון תמיד לעולם ועד, ושולחנו ערוך לכל והתקין מחיה ומזון לכל בריותיו אשר ברא, היינו שכשברא הקב"ה את עולמו בראו בצורה זו שתצמיח הארץ מזונות לכל הנבראים.

ומזונות אלו שהטביע ה' בעצם הבריאה, בחן ובחסד הם ניתנים, שהלוא היה יכול ה' להצמיח את המאכלים כולם אחת לכמה

א. נצטוונו בתורה לברך על המזון, כנאמר "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוך על הארץ הטובה אשר נתן לך" (דברים ח, י). 'וברכת את ה' אלוך' זה ברכת הון (ברכות מח, ב). לפי ש'אלוך' מורה על כך שכל החיות שלנו היא ממנו, 'על הארץ הטובה' זה ברכת הארץ. ומה שאנו מברכים גם ברכת 'בונה ירושלים' למרות שלכאורה אין לזה שייכות למזון שאכלנו, היינו משום שכל השפע היורד לעולם הוא בזכות ירושלים והמקדש שבה, ועל כן בשעה שאנו משבחים על השפע אנו מוסיפים מיד ברכה ותפילה לבנין ירושלים.

אלא שבתורה הלוא לא נאמר נוסח הברכה, ומי שתיקן את מטבע לשון ברכת הון הוא משה רבינו ע"ה, כפי שאמרו בגמ' "אמר רב נחמן, משה תיקן לישראל ברכת הון בשעה שירד להם מן וכו'" (ברכות מח, ב), אמור מעתה, מאחר ומשה הוא שהעמיד לנו את מטבע הברכה, חובה כפולה ומכופלת עלינו להתבונן ולדקדק בפירושה של כל תיבה ותיבה הנאמרת בה.

הנה בנוסח הברכה כפי שמופיע לפנינו נאמר "ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון תמיד לעולם ועד", ובמושכל ראשון נראה שיש כאן שני חלקים, החלק הראשון הוא הודאה ושבח על מה שלא חסר לנו מזון עד עתה, והחלק השני הוא תפילה שלא יחסר לנו מזון מעתה ואילך. וראיתי שיש שגרסו "ויהי רצון שלא יחסר לנו מזון", ולגרסתם ודאי שיש כאן תפילה על העתיד, אך לפי הגירסא שלפנינו וכן הוא ברמב"ם אין מוזכרים 'יהי רצון'.

אלא שאם כן יש לתמוה, מה טעם יש להכניס את התפילה על העתיד, הלוא ברכת המזון היא ברכה והודאה על המזון שנתן לנו ה', ומפני מה ראו להכניס בברכת הון תפילה לעתיד. ואמנם רגילים לפרש כי יסוד הוא שבכל מקום שמודים על העבר מוסיפים מיד תפילה על העתיד. אך מכל מקום יש להעיר הערה נוספת, אם אכן זו היא תפילה, כיצד נפרש את המשך הברכה "ואל יחסר לנו מזון תמיד לעולם ועד" - כי הוא קל זן ומפרנס לכל, מה נתינת טעם יש בזה? האם משום שהוא קל זן אנו מתפללים אליו? מה המכוון בזה.

חוק חקק בעולמו שתהיה הפרנסה מצויה

ב. אכן באמת ביאור הברכה שונה בתכלית, אין כאן תפילה על העתיד אלא הכל הודאה ושבח הוא, שאנו משבחים אותו ית' על כך שמעולם לא היה חסר לנו מזון, ואנו סמוכים עליו ובטוחים בחסדו שלעולם לא יחסר לנו מזונותינו. ובטחון זה הוא מחמת

ברא הבורא את כל סוגי הצמחים למיניהם, בכדי להועיל לכל היצורים, צמח זה מזין בעל חיים פלוני, וחבירו מזין בעל חיים פלוני, וכך כל הבריאה כולה נבראה בצורה זו שיהיו מזונותיהם של כל היצורים מצויים להם, נבין עד כמה עמקו מחשבותיו ית' בכל פרט ופרט בנבכי הבריאה.

שירתה של התרנגולת

ה. בפרק שירה סדרו לנו חכמינו את שירתם של כל בעלי החיים, והיינו מה היא שירתם שהיו שרים אילו היה ניתן בהם כח הדיבור, ושירה זו היא הזועקת מתוך מציאותם ומהותם בעולם, וחכמינו בחכמתם הבינו כי אילו היה ניתן דעת בחיות זו הייתה שירתם. והנה יש דבר פלא, שכל החיות המוזכרות שם לא הוזכרו אלא הזכרים שבהם, ואילו על הנקבות לא נזכר מאומה מה הן שרות, ורק נקבה אחת מוזכרת שם והיא התרנגולת, ואמרו שם 'תרנגולת מה היא אומרת: נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו'. ויש להתבונן בזה, מה התייחד בתרנגולת משאר בעלי החיים בענין זה.

וראיתי ביאור נפלא לזה בספר כנף רננים (בשירת התרנגולת) שביאר הענין כי הנה באמת יש דבר מופלא אצל התרנגולת שהיא מטילה ביצים ללא הרף, ובגמ' (שבת ל, ב) מבואר שרגילה להטיל ביצה בכל יום, מה שלא מצינו כן בשאר בעלי החיים והעופות. וכמובן שמטרתה היא בכדי שיהיו הביצים לאפרוחים, אלא שאנו נוטלים אותן ממנה למאכל.

הבה ונתבונן במעשיה, הלוא בחשבון פשוט נמצא כי בחודש אחד מטילה התרנגולת שלושים ביצים, והיינו שבדעתה לגדל שלושים אפרוחים מידי חודש בחודשו. והנה יש לנו לתמוה בפניה, גברת התרנגולת - לשם מה את מטילה כל כך הרבה ביצים, כיצד אינך חוששת שלא יהיה לך את הדרך לפרנס את כל מאות האפרוחים שתוליד במהלך השנים, ומהיכן יוכלו כולם להתקיים. ועל שאלה זו באה תשובתה של התרנגולת: השאלה מופקעת משורשה, שהרי טבע הקדוש ברוך הוא בעולמו את החוק ש'נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו', וממילא אין ממה לחשוש **כי מציאות זו קבועה היא בעולם שלכל יצור ויצור יהיו מזונותיו מצויים לו.**

שלוות נפש הבוטח

ו. מעלה חשובה זו של הביטחון המוחלט בה' יתברך, הנחיל לנו משה רבינו בברכת הון, שלא לדאוג את דאגת המחר, כי הוא ית' מאז ומעולם זן אותנו והוא 'משך לזון אותנו שלא יחסר לנו מזון לעולם ועד. אך לדאבוננו תחושה זו אינה מספיק חזקה בקרבנו, ואנו רואים אנשים אשר כל חייהם דואגים את דאגת המחר, ובקרב מי שלא זכה לחיות חיי תורה נוכל לשמוע כי הם אינם חפצים בילדים כי אין להם כיצד לפרנס אותם, הלוא מחשבה זו נובעת ממקור של כפירה, שהאדם אינו חש ביטחון מוחלט בבורא שיביא לו את כל מה שידקק לו במהלך חייו.

חייהם של אלו האמונים על ביטחון מוחלט בבורא, מאושרים הם לאין ערוך מאלו שלא זכו לכך, וכדבריו הידועים של ה'חובת הלבבות' בשער הביטחון אשר מאריך להמחיש את שלוות נפשו של הבוטח. ובחוש נוכל להיווכח, כי דווקא משום שאנו משליכים על ה' יהבינו וזוכים לגדל משפחות גדולות, אצלנו ב"ה שמחות רודפות שמחות, בריתות בר מצווה וחתונות, וכל זה מכניס שמחה וחיות בחיינו. וכפי שאמרתי פעם לאחד שלא זכה לטעום טעמם של חיים כאלו, וכי הינך סבור שחיך מאושרים יותר משום שהחלטת לגדל שני ילדים בלבד, ההיפך הוא הנכון, תתבונן ותראה עד כמה הם ריקים מתוכן וממשמעות לעומת חיינו התוססים.

שנים, ומהם יאכלו במהלך השנים הבאות. אך לא כן עשה עמנו הבורא, הוא נתן לכל פרי ופרי את העונה המיועדת לו, כך שנאכל פירות טריים וטעימים בכל פעם ופעם, והאדמה אשר ברא היא מעין מחסן לכל המזונות שהכין לברואיו.

התפילה שלא יתמעטו זכויותינו ע"י המזונות

ג. אלא שכאן יש לנו להבין, כי מאחר שמזונות היצורים מובטחים ומוטבעים בטבע הבריאה, אם כן מפני מה מצינו במקומות רבים שאנו מתפללים על המזונות, ואף בברכת המזון עצמה בברכת 'בונה ירושלים' אנו מתפללים 'זוננו פרנסנו וכלכלנו'.

ותמיהה זו תמהתי זה שנים רבות, עד שאמרו לי שבספר בית אלוקים להמבי"ט, תמה תמיהה דומה לזו על מה שאנו מרבים להתפלל על רפואה, והקשה כיצד יעמוד אדם בריא ויבקש על בריאותו, הרי בריא הוא. וכתב שם, כי הנה המשילו חז"ל את מעשי האדם לחוב, ואמרו (אבות ג, טז) "החנות פתוחה והחנוני מקיף, והפנס פתוח והיד כותבת, וכל הרוצה ללוות יבא וילווה", וביארו הראשונים כוונת המשנה, **כי כל הטובות שמשפיע ה' על האדם במהלך חייו - כהלוואה ניתנים לו**, והוא צריך להשיב עליהם במעשים הטובים שעושה. אלא שבחשבון הכללי הרי ימצא שלא שילם האדם מחובותיו כלום, כי הטובות והברכות שהוא מקבל הן לאין שיעור וקץ, ומעשינו דלים וריקים, ונימצא בעלי חובות אדירים, וכיצד נבוא אל פני המלך לאחר מאה ועשרים.

על כן עשה הבורא עמנו חסד, שעל ידי שאנו מתפללים על הטובות הללו ואנו מבקשים ממנו שישפיע עלינו את הטובה, הוא מחשיב לנו כי כל הטובות לא באו כתמורה למעשים הטובים אלא בעקבות התפילה שהתפללנו לפניו. לפיכך, כותב המבי"ט, גם אדם בריא מוטל עליו להתפלל על בריאותו, כי ע"י התפילה הזו הוא פועל שלא יתמעטו זכויותיו בעקבות הטובות שהוא מקבל ממנו ית'.

וכעין זה כתב הרשב"א (ברכות לה, א) בשם הירושלמי בענין הברכה, שכאשר האדם מברך על מזונותיו נעשה לו כמי שאכל משלו, ודרשו כן על הפסוק (תהילים טז, ב) "אמרת לה' ה' אתה טובתי בל עליך - אם אכלת ושבעת כביכול משלך אכלת", היינו שכאשר אתה מברך לה' מעתה הטובה היא לא עליך - לא על חשבונך היא ניתנת לך.

ועל פי דרכו ניתן לפרש גם את ענין התפילה על המזונות, כי למרות שחוק קבע הבורא בבריאה שיהיו מזונותיהם של כל הנבראים מצויים להם, מכל מקום כל זה יכול להמעייט לנו מזכויותינו. על כן אנו מתפללים על כך ומבקשים ממנו שיתן לנו מזון, ועי"ז יבואו מזונותינו בחינם כביכול, ולא תמורת המעשים הטובים.

ההתבוננות בפרנסת העולם מחזקת האמונה

ד. אך למרות שיש לנו להתפלל על המזונות, משה רבינו ע"ה מחדיר לנו בברכת הון את רוב טובו ית', אשר ברא את עולמו באופן זה ש"לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון". ועלינו להתבונן בעוצם החסד המופלא הזה של המזונות, וכפי שאמרנו הלוא לא מדובר רק בפרנסת בני האדם, אלא במיליארדי יצורים ובעלי חיים אשר אין לנו יכולת לתאר ולשער את המערך שנצרך בכדי להאכילם, והוא ית' ברוב טובו זן כל בריה ובריה, מקרני רמים ועד ביצי כינים, בחן בחסד וברחמים.

ידועה אמרתו של הרבי מקוצק זצ"ל, כי אם יתבונן האדם בברכת הון כבר לא ידקק להוכחות על הימצאותו ית' בעולם, והוא יהיה המאמין הגדול ביותר. ביאור הענין הוא, כי כאשר נתבונן בפלא הגדול הזה של פרנסת כל היצורים הללו, כיצד

שקיעות בלימוד

■ יכולת כוח המחשבה

א. "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל, ב), הקב"ה ברא את עולמו מלא בפיתויים וניסיונות, אשר בכוחם לתפוס את מחשבותינו ולהסית את דעתנו מעבודתו, אך עם זאת ברא הקב"ה את התרופה לאותה מחלה, והיא התורה הקדושה.

התורה משמשת כתרופה ליצר הרע, לפי שהטביע הקב"ה בכל אדם את הכוח המופלא הנקרא: 'כח המחשבה'. כח זה מעניק לאדם יכולת להיות תפוס בריכוז גבוה בדבר מסוים, ועל ידי זה לא ישים על לבו את כל המתרחש סביבו. זהו כח אדיר הטמון ביכולת המוח לחשוב מחשבות, אשר מלבד עצם פעולת החשיבה יש בכוחו לתפוס את כל חושיו של האדם סביב הדבר עליו הוא מהרהר.

ידוע המעשה על מרן הגר"ח הלוי, אשר היה שולח את ילדיו לשליחויות רבות, ואף חיפש אמתלות עבור מה לשולחם. פעם נשאל כיצד לא חושש שבשעת השליחות הוא מבטלם מתלמוד תורה, הרי הם אינם יכולים לעסוק בתורה תוך כדי ביצוע הפעולה שציווה עליהם אביהם. נענה ואמר, וכי אמרתי להם לא ללמוד? אמרתי להם לעשות כך וכך, וכי הם לא יכולים ללמוד בזמן הזה.

עומק כוונתו היא, כי הוא רצה להנחיל לבניו את הדבר הנשגב הזה: שקיעות בלימוד. להעביר להם את המסר **כי לימוד התורה אינו תלוי במקומו של האדם, האם הוא יושב בבית המדרש, בחדר לימודו, או צועד ברחוב הומה וסוער. אלא בכל מקום בו הוא נמצא, ובכל מצב בו הוא שרוי, יש באפשרותו להמשיך ולהפעיל את מוחו בלימוד התורה.**

זכורני בשנים קדמוניות כאשר הייתי צועד פעמים רבות מביתה של זקנתי בשכונת רמת אהרן לבית הכנסת איצקוביץ', והייתי חולף על פני רחוב רבי עקיבא על כל המשתמע בכך, טרם יציאתי לדרך קבעתי במוחי קושיא חזקה בסוגיא בה אהזנו, אשר עליה הייתי חושב ובה הייתי מהפך בכל הדרך, ויכולני להעיד על עצמי כי בשעה זו לא הבחנתי מימיני ומשמאלי, כי זה הוא הטבע שהטביע בנו הבורא. שנוכל לשעבד את כח חושינו למחשבות שאנו מהרהרים בהם, וכאשר אנו תפוסים בריכוז גבוה בנושא מסוים, אנו יכולים להתנתק מהסובב לחלוטין.

■ להשקיע את המחשבה בעסק התורה

ב. בנקודה זו מגיע תפקידו של האדם, לשעבד את מחשבותיו לעסק התורה ועמלה, ולא להבלי העולם הזה. ומלבד שזהו תפקידו – זו היא זכותו, כי כך מתרוממת המחשבה לעסוק בדברים המגביהים הנפש טפח מעל הקרקע השטוחה.

הבה ונתבונן בציור הבא, אם יעמוד האדם לביל שבת לאחר הסעודה, ולפניו שעות רבות עד שיפרוש לשינתו, אך לפתע כבה האור ויהי חושך אפלה בכל הבית ואין אף נקודת אור אחת קטנה, מה יעשה באותה שעה. מי שזכה שיהיו מחשבותיו תפוסות סביב עסק התורה, הרי שבין באור ובין בחושך אין לו בעולמו דבר מלבד לימוד התורה, ומחשבותיו ימשיכו לשוט בתוך שבילי הסוגיא בחשכה כאורה, כי התוכן שמונח במוחו של אדם שכזה אינו תלוי בגורם חיצוני. אך מי שלא זכה לכך, במה ימלא את השעות הללו? הלוא בבטלה וריקנות, ובמחשבות סביב הבל ורעות רוח, כי המטען הפנימי שלו ריק אין בו מאומה.

וכיצד נוכל להרגיל את עצמנו להתרכז בדברי התורה בכל הזדמנות, הדרך לכך היא כאשר נחנך עצמנו לחזור ולשנן כל סוגיא שנלמד, לחדד את הדברים העולים, הקושיות והתמיהות, או אז ממילא יצוצו כל אלו במוחנו בכל עת ושעה.

■ שקיעות בלימוד – הדרך היחידה להינצל ממהמורות היצר

ג. וצריך לדעת כי בימינו כאשר הרחוב מחולל כל כך, מלא וגדוש בחייליו של המלאך המשחית אשר שולח אלינו את חיציו בדמות המכשירים הנוראים ושאר מראין בישין, הפיתויים גדולים ועצומים לאין ערוך מהדורות הקודמים, ואין דרך להימלט מרשתו אילולא הדרך הזו אשר העמיד לנו הבורא כתבלין ליצר הרע - לעסוק בדברי תורה.

אלו העוסקים בחינוך דור העתיד, צריכים לדעת כי הנוער יכול ברגע קט להיסחף למקומות גרועים אשר לא שערם אבותינו, ויש לחנכם להמעט ככל האפשר מלהסתובב סתם ברחובות, אך גם כאשר מוכרחים לצאת - חובה עלינו להרגילם לחשוב בלימוד, כי זו הדרך היחידה לעבור את המהמורות הקשות הטמונים ברחוב החיצוני.

אוכרה ימים מקדם בעודי נער צעיר, הורה לי סבי זצ"ל שלא לצאת מהשיבה אפילו לא בשביל לחזור לבית, אלא רק לעיתים נדירות ביותר. ועד היום אני חש כי עובדה זו שהייתי נעוץ בשיבה ללא היתקלות עם הרחוב ומראותיו, היא שעמדה לי. על אחת כמה וכמה היום, כאשר הרחוב השתנה לבלי הכר, אין ספק כי זו חובה כפולה ומכופלת להרתיע בפני הצעירים שלא לפזול לחוץ.

■ ההשפעה הנוראה שיש בכל פזילה לרחוב

ד. יש שנוטים לזלזל מעט בחשיבות הענין, מתוך מחשבה שהנוק שיכול להיגרם משהייה קלה ברחוב אינו כה חמור.

אך האמת היא כי ההשפעה שיש לכל ראייה חיצונית על נפש האדם היא עצומה, וכפי שנוכל ללמוד מהמעשה המובא בגמ' (עבודה זרה יז, א) על רבי אליעזר בן דורדיא אשר היה שקוע בעבירות כל ימיו, ונאמר לו כי גם אם יעשה תשובה אין מקבלים אותו. כאשר שמע כן עמד ובכה וביקש רחמים מההרים והגבעות, השמים והארץ, השמש והירח, וכולם ענו לו פה אחד כי אין הדבר תלוי אלא בו. כאשר שמע כן פרש ובכה, עד שיצתה נשמתו, ואז "יצאה בת קול ואמרה, רבי אליעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא".

נשאלת השאלה, כיצד יתכן כדבר הזה, הלוא אך לפני שעה קלה כאשר היה עסוק בעבירה חמורה נאמר לו שלא תועיל לו תשובתו, והנה כאשר עשה תשובה ומת יצאה עליו בת קול שמורה על כך שתשובתו השלימה התקבלה, והוא מזומן לחיי העולם הבא. יש לנו להתבונן מה ארע כאן, כיצד השתנה דינו בין רגע.

התשובה לכך היא, כי אדם אשר שקוע וטרוד כל כולו בעבירות, אין לו תקנה, כי גם כאשר יעשה תשובה עדיין יקשה עליו מאוד להגיע למצב שראשו ינותק כליל מכל מה שעשה, והמראות האלו עדיין ירצדו במוחו אף אם לא יחפוץ בכך. ועל כן אמרו לו שגם אם יעשה תשובה לא יועיל לו. אך לאחר שמת מתוך התשובה שעשה, הרי שכעת כבר כל כולו טהור, כי הרי מיד לאחר ששב בתשובה שלימה הסתלק מן העולם ולא חזר לחשוב את המחשבות וההרהורים הפסולים.

דבר זה צריך לעורר את ליבנו עד כמה כל ראייה אסורה מותרת רועם עמוק בנפש, רועם כזה שאפילו אם יעשה תשובה ספק אם יצליח למחות אותו. ותובנה זו נכונה לכל אחד ואחד מאתנו, אך בייחוד הדברים אמורים כלפי אלו שזכו לשוב בתשובה שלימה, והתנערו ממעמקי טומאת וזוהמת הרחוב אל תוך היכלי התורה, אשר אין ספק כי תשובתם שלימה וחביבה לפני המקום, אך יש להם לטכס עצות בנפשם לעקר ממוחם את כל אשר ראו וחוו במהלך חייהם, בכדי שיהיה ראשם פנוי לתורה ועבודה.

והדרך ליישם זאת היא אחת, אך ורק על ידי שקיעות בלימוד. אם ירגילו עצמם להגות בעסק התורה בכל עת ובכל שעה, בשבתם ובקומם, בלכתם לצרכיהם ולעבודתם, או אז אור התורה יוכל לנקות את ראשם מכל הזוהמה שיש בו.

■ שקיעות בלימוד מביאה סייעתא דשמיא מיוחדת

ה. דבר נוסף עלינו לדעת, ומעיד אני על כך מניסיוני, כי פעמים רבות בעת הלימוד נראית הדרך כסתומה, ואנו מרגישים שאין לנו את היכולת לפענח את הסברות לאשורם, אך כאשר נתבונן באותן סברות בשעה שנצמד ברחוב לעיסוקנו ונשקיע מוחנו להבין הטעון ביאור, דווקא אז נוכל להגיע לעומקם ופישורם של דברים.

ההסבר לכך הוא, שהרי כל הבנת התורה היא מפיו של הקב"ה, כמאמר הכתוב "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב, ו), והאדם זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת כאשר הוא מסלק מעצמו כל מחשבת חולין ומשקיע את כל הגיגיו בעסק התורה, ובשעה זו זוכה להארה מיוחדת להבין טוב יותר את עומק הסברות.

זכיתי וראיתי דוגמא חיה לעמל התורה ברמה שכוו אצל הגאון רבי יחזקאל ברטלר זצוק"ל, ובעיני ראיתי כיצד מרוב עמלו בתורה זכה לקנות קנין נצח בכל תחום ותחום בתורתנו הקדושה, ולפיכך היה ביתו ועד לחכמים, והיה כל מבקש ה' נושא רגליו אל הבית ההוא לדרוש דעת תורה, הן בהלכות הסבוכות שבש"ס והן בדרכי ההנהגה.

רגיל אני להמליץ על תלמידי חכמים כמותו אשר משימים לילותיהם כימים בעמל התורה, את דברי הגמ' (ברכות סג, ב) הדורשת על הפסוק "והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד, תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אחת כמה וכמה". והנה בימינו הלוא אין דרכם של תלמידי החכמים לכתת רגליהם מעיר לעיר, כי הכל מונח לפנייהם במקומות מושבותיהם, אך אלו המכתתים ראשם מסוגיא לסוגיא ומתהלכים בכל נבכי הש"ס הלוח ושוב, ללמוד ולהבין, להקיש ולדמות, לשאול ולסתור, אלו הם מבקשי ה'.

■ כל המאורעות לטוב ולמוטב – בעבור מעשינו

ו. יודעים אנו כי כל השפע היורד לעולם הוא מכוח המעשים הטובים, ומאידך החטאים והעוונות הם הגורמים לכל הצרות שמתרחשות בעולם. סיפרו לי, שכאשר היה גוש קטיף מאוכלס ביהודים, היתה הצמיחה והתוצרת החקלאית שם משגשגת ופורחת, אך כאשר גורשו אחינו ונכנסו תחתם הערבים לשבת שם, באופן פלאי הפסיקה שם כל תעשיית החקלאות. והדבר ברור, כי הקב"ה משפיע את השפע לעולם לפי מעשיהם של בני האדם, וכאשר התגוררו שם יהודים ישרים והגונים, השפיע להם משפע טובו, אך כאשר הזורעים הם בני עוולה, לא מראה להם הקב"ה את פניו השוחקות להיטיב עמם.

ממילא צריכים אנו להבין, כי אלו אשר זכו להשקיע את כל ימיהם בעמל התורה, מעניקים לנו בגדולתם שפע של טובה וברכה, אשר בזכותם משפיע הבורא על העולם. ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קלב) "צידה ברך אברהם אבינוה אשביע לחם, וכהנייה אלביש ישע וחסידיה רנן ירגנו", היינו שכהנייה וחסידיה הם אלו שמביאים בעקבותיהם את השפע העצום של 'צידה ברך אברהם' ו'אשביע לחם'. אין לנו השגה בעוצמת הטוב והשפע שמשפיע לעולם מי שזכה למלאות את הגיונו אך ורק בעמל התורה, הוא אשר השכינה שורה עליו ועל מעשיו, ומכוחו משפיע הבורא טובה וברכה לעולם כולו.

ומאידך עלינו להתבונן בתקופה זו, כאשר אנו רואים כיצד הקב"ה מתרה בנו באמצעות ארועים שונים ומשונים, וכפי שאנו רואים את מחלת הקורונה המסתובבת ומכלה נפשות מעם ישראל, ובכל העולם כולו מראה הקב"ה את ידו החזקה, עלינו לדעת כי כל אלו הם דיבורים שהקב"ה מדבר אתנו, וכנרמז בפסוק "ועוזו נוראותיך יאמרו" (תהילים קמה, ו), כל הנוראות אשר מתרחשים בעולם יש בהם אמירה, הם מדברים אלינו.

והנוראות הללו באים בעבור העוונות והחטאים, ודבר זה יש לנו ללמוד מחטאו של אדם הראשון אשר בעבור חטא אחד נענש הוא וכל זרעו עד סוף הדורות במיתה, ועד היום הזה אנו משלמים על חטאו. אמור מעתה, בדורנו היתום אשר החטאים גוברים והולכים בעוונותינו, הבאנו עלינו במעשינו את העונש המר הזה. שומה עלינו להתבונן ולהיטיב דרכנו, להפנים את האמירה הזועקת מתוך המאורעות הללו.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר בטל'
052-7602449

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול
יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נערכים עפ"י הבנת הכותב מתוך שיחה הנאמרת מידי מוצ"ש בבית הרב שליט"א בשעה 19:30
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com